

15. Smart District Guidelines. Executive Brief. URL: http://smartdubai.ae/districtguidelines/Smart_Dubai_District_Guidelines_Public_Brief.pdf
16. Strategic Plan for the City of London 2015-2019. URL: <https://www.london.ca/business/Planning-Development/current-topics/Documents/Strategic-Plan-2015-2019.pdf>
17. The 2017 Global Startup Ecosystem Report. URL: <https://startupgenome.com/report2017/>
18. Urban innovation. Cities turn to technology for smarter resource management. URL: <http://gelookahead.economist.com/urban-innovation-3/>
19. World population projected to reach 9,8 billion in 2050, and 11,2 billion in 2100 – says UN. URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2017/06/world-population-projected-to-reach-9-8-billion-in-2050-and-11-2-billion-in-2100-says-un/>
20. WWF Global. Barcelona solar energy. URL: <http://wwf.panda.org/?204380/Barcelona-solar-energy>

The article acted to the editorial board in 01.03.2018 r.

УДК 338.45:330.341.4(477)(061.1 ЄС)

Ищук Світлана,
доктор економічних наук, професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України»,
відділ розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій;
м. Львів; e-mail: iso.ird@ukr.net
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-02-47-56>

СТРУКТУРНІ ПЕРЕВАГИ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: МАКРО- Й МЕЗОРІВНЕВІ ПОРІВНЯННЯ

Розроблено методичний підхід та інструментарій оцінювання конкурентоспроможності промислового сектору економіки, який уключає визначення внутрішньої й зовнішньої ефективності його функціонування. Проведено порівняльний аналіз структурних переваг промисловості України та її областей із ЄС-28 за показниками частки промисловості у випуску економіки, валовій доданій вартості (ВДВ) економіки, експорті ВДВ, а також за показником частки ВДВ у випуску промисловості. Агрегуванням названих вище показників розраховано коефіцієнт структурних переваг промислового сектору національної економіки в регіональному розрізі. Запропоновано організаційно-економічні механізми зниження витратності вітчизняних виробництв, які, зокрема, передбачають оптимізацію схем розміщення та взаємодії промислових підприємств і вдосконалення управління матеріальними потоками.

Ключові слова: промисловість, структура, випуск, валова додана вартість, ефективність, експорт.

Ищук Светлана,
доктор экономических наук, профессор, ГУ «Институт региональных исследований
имени М. И. Долишнего НАН Украины»,
отдел развития производственной сферы региона и инвестиций;
г. Львов; e-mail: iso.ird@ukr.net

СТРУКТУРНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ: МАКРО- И МЕЗОУРОВНЕВОЕ СРАВНЕНИЕ

Разработан методический подход и инструментарий оценивания конкурентоспособности промышленного сектора экономики, который включает определение внутренней и внешней эффективности его функционирования. Проведен сравнительный анализ структурных преимуществ промышленности Украины и ее областей с ЕС-28 по показателям доли промышленности в выпуске экономики, валовой добавленной стоимости (ВДС) экономики, экспорте ВДВ, а также по показателю доли ВДВ в выпуске промышленности. Путем агрегирования указанных показателей рассчитан коэффициент структурных преимуществ промышленного сектора национальной экономики в региональном разрезе. Предложены организационно-экономические механизмы снижения затратности отечественных производств, которые, в частности, предусматривают оптимизацию схем размещения и взаимодействия промышленных предприятий и совершенствование управления материальными потоками.

Ключевые слова: промышленность, структура, выпуск, валовая добавленная стоимость, эффективность, экспорт.

Ishchuk Svitlana,
Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Development of Industrial Sphere of the Region and Investment,
SI «Institut of Regional Research n.a. M. I. Dolishniy
of the NAS of Ukraine;
Lviv; e-mail: iso.ird@ukr.net

STRUCTURAL ADVANTAGE OF THE UKRAINE INDUSTRY: COMPARISON AT THE MACRO AND MESO LEVELS

From the point of view of the growing global processes of globalization and competition in commodity markets, the industrial sector of the national economy needs in-depth assessments. Its results will create the analytical basis for forming the direction of state industrial policy, in particular, at the regional level of Ukraine economy. The purpose of the article is to determine the structural advantages of industry in Ukraine and its regions on the basis of comparative assessment with the European Union (EU) member states. The author's interpretation of the competitiveness of the industrial sector of the economy as a permanent ability to with stand competition as the result of the availability of the corresponding potential (first of all, the formed structural characteristics) is proposed, subject to the achievement of a high level of efficiency of functioning. The methodical approach and mathematical tools for assessing the competitiveness of industry are based on the determination of its internal and external efficiency. A comparative analysis of the structural advantages of industry in Ukraine and its regions and the EU-28 has been conducted on the indicators of industry's share in economy output, gross value added of the economy, exports of airborne vehicles, as well as by the indicator of the share of airborne emissions in industrial output. By aggregating these indicators, the coefficient of structural advantages of the industrial sector of the national economy is calculated on the regional basis. As the results of calculations show, the national economy belongs to the industrial type. The Ukrainian industry is export-oriented, but low-efficiency – the 28-th place among the EU in terms of the share of airborne emissions in release. This 80 % share of raw material and energy costs is due to a significant (70 per cent in the structure of the cost of production of its processing industry). The analysis conducted in the regions of Ukraine showed the most effective functioning of the industrial sectors of Poltava and Sumy regions. Among the regions of the Western region, the highest values of industrial indices, in particular, the share of airborne vehicles in the production, are demonstrated by Ivano-Frankivsk and Rivne, and absolute indicators are in Lviv regions. Organizational and economic mechanisms of reduction of domestic production costs are offered, which, in particular, provide for optimization of schemes of placement and interaction of industrial enterprises and improvement of management of material flows.

Key words: industry, structure, issue, gross value added, efficiency, export.

Постановка проблеми. Запровадження зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом (ЄС), наслідком чого стало часткове зниження (або повне скасування) торгових мит, з одного боку, мало позитивний вплив на розвиток зовнішньої торгівлі, а з іншого – посилило конкуренцію між європейською та українською промисловістю як ключовою ланкою процесу формування товарного експорту. За таких умов актуалізується необхідність розширення присутності продукції вітчизняних товаровиробників на світових ринках. Це, своєю чергою, вимагає підвищення їх конкурентоспроможності до рівня держав-членів ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Системні дослідження промислового сектору економіки проводяться вченими Національної академії наук України. Так, зокрема, в [1] виявлено чинники погіршення структури вітчизняної промисловості, падіння ефективності виробництва, зниження фінансових показників та обґрунтовано ключові напрями вдосконалення структури промисловості, підвищення ефективності виробництва й використання трудового потенціалу. У [2] досліджено динаміку, тенденції та перспективи розвитку вітчизняного експорту в умовах зони вільної торгівлі між Україною і ЄС; оцінено результати імплементації угоди про асоціацію з ЄС у промислових видах діяльності; визначено засади законодавчого та організаційного забезпечення інноваційного розвитку в контексті євроінтеграційних процесів. У [3] викладено результати дослідження сучасних моделей промислової політики («жорсткої», «м'якої», матричної) та інструментів її реалізації. Запропоновано інструментарій реалізації промислової політики в Україні до 2020, 2025 та 2030 рр. із урахуванням її членства у СОТ і підписання Угоди про асоціацію з ЄС.

З огляду на посилення глобалізації, а відтак, і конкуренції на товарних ринках, промисловий сектор національної економіки потребує поглиблених оцінок, результати яких створюють аналітичне підґрунтя для формування напрямів державної промислової політики, зокрема на регіональному рівні.

Постановка завдання. Мета дослідження – визначення структурних переваг промисловості України та її регіонів на основі порівняльної оцінки із державами-членами ЄС-28.

Виклад основного матеріалу. Згідно з авторським визначенням, *конкурентоспроможність промислового сектору економіки* – це його перманентна здатність витримувати конкуренцію внаслідок наявності відповідного потенціалу (передусім сформованих структурних характеристик) за умови досягнення високого рівня ефективності функціонування. Виходячи з цього трактування, ми запропонували методичний підхід, який дає змогу системно оцінити конкурентоспроможність промисловості на макро- й мезорівнях, оскільки охоплює низку структурних характеристик, зокрема рівень індустріальності економіки, спеціалізацію промисловості (за видами промислової діяльності та переробних виробництв), її внутрішню й зовнішню ефективність. Для реалізації цього підходу розроблено відповідний економіко-математичний апарат.

Загальний рівень конкурентоспроможності промислового сектору економіки відображає *коефіцієнт структурних переваг* (K). Це комплексний показник, який об'єднує множину первинних детермінант:

$$K = K_E \frac{K_D}{K_V}, \quad (1)$$

де K_V – показник індустріального рівня економіки (відображає частку промисловості у випуску всіх видів економічної діяльності):

$$K_V = \frac{V_{prom}}{V}, \quad (2)$$

де V_{prom} – випуск промисловості, V – випуск усіх видів економічної діяльності (ВЕД);

K_D – показник частки промисловості у валовій доданій вартості (ВДВ) усіх ВЕД:

$$K_D = \frac{D_{prom}}{D}, \quad (3)$$

де D_{prom} – ВДВ промисловості, D – ВДВ усіх ВЕД;

K_E – показник частки промисловості в експорті ВДВ усіх ВЕД (відображає зовнішню ефективність):

$$K_E = \frac{E_{prom} \cdot D_{prom}}{V_{prom}} : \frac{E \cdot D}{V}, \quad (4)$$

де E_{prom} – експорт промислової продукції, E – експорт товарів і послуг.

З урахуванням (2)-(4), рівняння (1) можна записати у вигляді мультиплікативної факторної моделі:

$$K = \frac{E_{prom} \cdot D_{prom}}{V_{prom}} \times \frac{V}{E \cdot D} \times \frac{D_{prom}}{D} \times \frac{V}{V_{prom}} = \frac{E_{prom}}{E} \times \frac{D_{prom}^2}{V_{prom}^2} \div \frac{D^2}{V^2}. \quad (5)$$

Окремо виділяємо показник частки ВДВ у випуску промисловості (K_D^V):

$$K_D^V = \frac{D_{prom}}{V_{prom}}. \quad (6)$$

Цей показник характеризує соціально-економічну ефективність промислового сектору економіки. Його високе значення ($>0,5$) є необхідною умовою реалізації конкурентного потенціалу.

Запропонований методичний інструментарій апробовано на макро- (порівняння структурних переваг промислового сектору економіки України і ЄС-28) та мезо- (порівняння промисловості регіонів України) рівнях.

Незважаючи на тенденційне зниження упродовж 2012–2015 рр. частки промисловості у випуску всіх видів економічної діяльності, для національної економіки загалом характерний високий рівень індустріалізації, зокрема порівняно з ЄС-28 (табл. 1). За цим показником Україна займає 5-те місце серед держав-членів ЄС, поступаючись лише Ірландії, Словаччині, Чехії й Угорщині, відповідно, на 10,77 в. п.,

6,69 в. п., 6,44 в. п. і 5,87 в. п. [4]. Водночас в Україні є п'ять регіонів із надвисоким (>50 %) рівнем індустріалізації економіки. Це, зокрема, Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Полтавська й Луганська (до 2015 р.) області.

Таблиця 1

Частка промисловості у випуску всіх видів економічної діяльності

Регіон	Частка, %				Абсолютне відхилення (+; -)			
	2012	2013	2014	2015	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2015–2012
ЄС-28	30,96	30,66	30,35	30,45	-0,30	-0,31	0,10	-0,51
Україна	41,15	38,34	38,87	38,10	-2,81	0,53	-0,77	-3,05
Вінницька	33,70	32,12	34,83	36,63	-1,58	2,71	1,81	2,93
Волинська	31,02	30,34	29,15	30,23	-0,69	-1,18	1,08	-0,79
Дніпропетровська	62,85	60,61	63,78	61,32	-2,24	3,17	-2,46	-1,53
Донецька	59,54	57,04	58,18	60,38	-2,50	1,14	2,20	0,85
Житомирська	36,30	35,58	37,29	34,42	-0,72	1,71	-2,87	-1,88
Закарпатська	36,56	34,05	33,72	28,10	-2,51	-0,33	-5,61	-8,45
Запорізька	64,19	60,59	62,74	61,64	-3,60	2,15	-1,11	-2,55
Івано-Франківська	42,43	37,54	37,08	37,21	-4,89	-0,46	0,13	-5,22
Київська	32,24	33,37	36,72	36,34	1,13	3,35	-0,38	4,10
Кіровоградська	37,79	35,53	35,50	31,16	-2,26	-0,03	-4,34	-6,64
Луганська	64,30	60,41	52,68	48,84	-3,88	-7,73	-3,85	-15,46
Львівська	31,88	31,86	31,03	32,70	-0,02	-0,83	1,67	0,82
Миколаївська	44,13	39,73	38,63	35,79	-4,40	-1,10	-2,84	-8,34
Одеська	25,99	22,73	23,28	26,16	-3,26	0,55	2,89	0,18
Полтавська	59,74	54,41	57,10	53,03	-5,32	2,69	-4,07	-6,71
Рівненська	41,60	37,23	36,66	40,34	-4,36	-0,58	3,69	-1,25
Сумська	41,51	40,33	36,06	36,43	-1,18	-4,27	0,38	-5,07
Тернопільська	25,71	25,09	26,03	25,05	-0,61	0,94	-0,98	-0,65
Харківська	38,92	37,45	40,63	41,45	-1,47	3,18	0,83	2,54
Херсонська	29,37	28,27	26,09	24,38	-1,10	-2,18	-1,71	-4,99
Хмельницька	34,27	32,22	33,55	33,31	-2,05	1,33	-0,23	-0,96
Черкаська	44,01	39,85	42,73	39,53	-4,16	2,88	-3,20	-4,48
Чернівецька	17,57	17,06	17,79	19,40	-0,51	0,73	1,61	1,83
Чернігівська	36,46	33,38	34,06	31,60	-3,08	0,69	-2,46	-4,86

Джерело. Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [5] і Євростату [6].

Найбільше зниження частки промисловості в загальному випуску економіки впродовж аналізованого періоду спостерігалось у Луганській області (на 15,46 в. п.). Натомість у Донецькій – навпаки, рівень індустріалізації економіки після падіння у 2013 р. на 2,50 в. п. упродовж 2014–2015 рр. піднявся на 3,34 в. п. Із 2014 р. активізувалися процеси індустріалізації в Харківській області, де частка промисловості у випуску всіх видів економічної діяльності у 2015 р. досягла 41,45 % проти 37,45 % у 2013-му. Подібні процеси відбулись і у Вінницькій області – за вказаний період аналогічний показник зріс на 4,51 в. п. (із 32,12 % до 36,63 %).

Традиційно низькоіндустріальними регіонами в Україні є Тернопільська, Херсонська, Одеська й Чернівецька області. Однак у двох останніх намітилася тенденція до збільшення частки промисловості у випуску всіх видів економічної діяльності. Поступово відновлює свій індустріальний потенціал і Рівненська область (+3,69 в. п., порівняно з 2014 р.). Натомість в Івано-Франківській області ця динаміка є значно повільнішою – лише +0,13 в. п. у 2015 р. після падіння на 5,41 в. п. упродовж 2013–2014 рр.

Соціально-економічний результат промислової діяльності характеризує показник обсягу створеної валової доданої вартості. Що вище значення цього показника, то вищим є результат функціонування промислового сектору економіки. За часткою промисловості у ВДВ усіх видів економічної діяльності Україна у 2015 р. на 3,88 в. п. переважала ЄС-28 (табл. 2), зайнявши 9-те місце (проти 5-го за часткою у випуску) серед держав-членів Європейського Союзу. Це підтверджує необхідність підвищення результативності виробничого потенціалу національної економіки. Найбільше доданої вартості створюють промислові

сектори традиційно індустріальних регіонів – Дніпропетровської, Полтавської, Запорізької й Донецької областей, а найменше – Тернопільської, Одеської, Херсонської та Чернівецької.

Таблиця 2

Частка промисловості у ВДВ усіх видів економічної діяльності

Регіон	Частка, %				Абсолютне відхилення (+; -)			
	2012	2013	2014	2015	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2015–2012
ЄС-28	19,36	19,31	19,02	19,39	-0,05	-0,29	-38,41	-38,75
Україна	24,84	22,68	23,52	23,27	-2,16	0,84	-0,25	-1,57
Вінницька	18,33	16,81	19,11	21,22	-1,52	2,30	2,10	2,88
Волинська	16,37	14,37	14,41	17,11	-2,00	0,04	2,70	0,74
Дніпропетровська	47,17	45,32	47,68	44,55	-1,85	2,37	-3,13	-2,62
Донецька	39,85	37,35	38,00	41,95	-2,50	0,65	3,94	2,10
Житомирська	22,70	20,98	22,95	19,31	-1,72	1,96	-3,63	-3,39
Закарпатська	20,06	17,50	17,76	14,97	-2,56	0,26	-2,79	-5,10
Запорізька	43,89	38,28	41,28	39,96	-5,61	3,00	-1,32	-3,93
Івано-Франківська	30,24	26,77	26,78	26,38	-3,47	0,01	-0,40	-3,86
Київська	18,18	18,53	20,86	20,51	0,35	2,33	-0,35	2,33
Кіровоградська	22,20	20,02	20,52	19,00	-2,18	0,50	-1,52	-3,20
Луганська	45,07	39,94	32,58	32,04	-5,13	-7,36	-0,55	-13,03
Львівська	17,93	17,78	17,88	18,77	-0,15	0,09	0,89	0,84
Миколаївська	25,56	22,59	22,20	20,42	-2,98	-0,39	-1,77	-5,14
Одеська	13,09	11,55	12,69	14,11	-1,55	1,14	1,42	1,01
Полтавська	44,17	42,39	46,84	44,09	-1,78	4,45	-2,76	-0,08
Рівненська	26,25	23,03	23,25	26,39	-3,22	0,22	3,15	0,15
Сумська	27,40	25,72	23,62	26,04	-1,68	-2,11	2,43	-1,36
Тернопільська	13,59	12,91	13,86	14,40	-0,68	0,95	0,54	0,80
Харківська	21,35	21,27	24,75	26,44	-0,08	3,47	1,70	5,09
Херсонська	16,05	14,11	13,53	12,76	-1,94	-0,58	-0,77	-3,29
Хмельницька	20,31	17,35	19,08	18,92	-2,96	1,72	-0,16	-1,39
Черкаська	24,28	21,49	24,64	24,58	-2,80	3,16	-0,07	0,29
Чернівецька	9,84	8,66	9,28	10,58	-1,18	0,62	1,30	0,73
Чернігівська	24,84	21,47	23,13	20,90	-3,36	1,66	-2,23	-3,94

Джерело. Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [5] і Євростату [6].

Соціально-економічну ефективність промисловості відображає частка валової доданої вартості у випуску цього сектору економіки. Що вище значення показника, то ефективніше функціонує промисловість, унаслідок чого отримуються соціальний і економічний ефекти, відображені в складових валової доданої вартості – оплаті праці найманих працівників, валовому прибутку, змішаному доходу. За показником частки ВДВ у випуску промисловості у 2015 р. Україна на 5,6 в. п. поступалася ЄС-28 (табл. 3) і була аутсайдером серед держав-членів Європейського Союзу.

Таблиця 3

Частка ВДВ у випуску промисловості

Регіон	Частка, %				Абсолютне відхилення (+; -)			
	2012	2013	2014	2015	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2015–2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЄС-28	29,89	30,24	29,88	30,23	0,35	-0,36	0,35	0,34
Україна	24,18	24,78	24,95	24,63	0,60	0,16	-0,31	0,45
Вінницька	22,56	21,95	21,99	22,16	-0,61	0,04	0,16	-0,40
Волинська	22,37	20,71	21,30	23,57	-1,66	0,59	2,27	1,20
Дніпропетровська	27,57	28,48	27,29	25,91	0,91	-1,19	-1,38	-1,66
Донецька	22,82	23,72	22,83	23,40	0,89	-0,88	0,57	0,57
Житомирська	27,16	26,24	26,27	23,73	-0,92	0,04	-2,54	-3,43

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Закарпатська	24,78	23,88	24,26	24,52	-0,90	0,38	0,27	-0,25
Запорізька	23,61	22,32	22,91	21,75	-1,29	0,59	-1,16	-1,86
Івано-Франківська	29,50	31,15	30,97	29,42	1,65	-0,18	-1,55	-0,08
Київська	22,49	22,81	22,86	21,84	0,33	0,05	-1,02	-0,64
Кіровоградська	24,49	23,94	24,24	26,14	-0,55	0,30	1,90	1,65
Луганська	24,52	24,19	23,60	26,10	-0,33	-0,59	2,50	1,58
Львівська	24,99	25,74	26,52	25,08	0,75	0,78	-1,43	0,09
Миколаївська	22,99	24,13	24,31	23,38	1,13	0,18	-0,93	0,38
Одеська	22,01	22,91	24,46	23,04	0,90	1,55	-1,42	1,04
Полтавська	26,52	31,26	32,86	34,52	4,74	1,61	1,65	8,00
Рівненська	25,40	26,69	27,34	26,78	1,29	0,65	-0,56	1,38
Сумська	26,97	26,34	27,40	30,14	-0,63	1,05	2,74	3,17
Тернопільська	22,50	22,92	23,26	24,45	0,41	0,34	1,19	1,94
Харківська	22,40	24,41	25,69	25,93	2,01	1,28	0,24	3,53
Херсонська	24,38	22,45	23,17	22,55	-1,93	0,72	-0,62	-1,83
Хмельницька	24,92	22,86	23,24	22,81	-2,06	0,38	-0,43	-2,11
Черкаська	20,15	20,54	21,37	22,84	0,39	0,82	1,47	2,69
Чернівецька	26,13	24,56	24,89	24,86	-1,57	0,33	-0,04	-1,28
Чернігівська	29,67	28,99	29,41	28,70	-0,68	0,43	-0,71	-0,97

Джерело. Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [5] і Євростату [6].

Із-поміж регіонів України найвищого рівня соціально-економічної ефективності промисловості (>30 %) у 2015 р. досягли Полтавська й Сумська області, демонструючи впродовж аналізованого періоду постійне зростання частки ВДВ у випуску. Значення цього показника відчутно збільшилось і в таких областях, як Волинська, Кіровоградська, Луганська, Харківська та Черкаська. Водночас найбільше зниження (на 3,43 в. п.) частки ВДВ у випуску промисловості упродовж аналізованого періоду відбулось у Житомирській області.

Вагомість промислового сектору економіки в зовнішній торгівлі (із позиції його соціально-економічної ефективності) характеризує показник частки промисловості в експорті валової доданої вартості всіх видів економічної діяльності. Що більше значення цього показника, то більша присутність промислових товарів високого ступеня обробки на зовнішніх ринках, а відтак – вища конкурентоспроможність промисловості країни.

Україна за цим показником у 2012 і 2014 рр. переважає ЄС-28, що свідчить про високу експортну орієнтацію промислового сектору національної економіки (табл. 4). Однак, у 2015 р. унаслідок зниження частки вітчизняної промисловості в експорті ВДВ усіх ВЕД (і протилежних процесів у ЄС-28) Україна поступилась останньому на 4,06 в. п., зайнявши 21-ше місце (проти 13-го у 2014-му) серед держав-членів Європейського Союзу за цим показником. Водночас українська промисловість була 19-ю за обсягом експорту ВДВ і за обсягом експорту промислової продукції [4].

Таблиця 4

Частка промисловості у експорті ВДВ усіх ВЕД, %

Регіон	Частка, %				Абсолютне відхилення (+; -)			
	2012	2013	2014	2015	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2015–2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЄС-28	40,48	40,40	40,51	41,27	-0,08	0,11	0,76	0,79
Україна	41,59	39,51	40,54	37,21	-2,08	1,03	-3,33	-4,38
Вінницька	41,98	39,23	36,65	38,75	-2,75	-2,58	2,09	-3,23
Волинська	43,78	35,60	39,08	44,91	-8,17	3,47	5,83	1,13
Дніпропетровська	71,22	69,79	70,64	68,15	-1,44	0,85	-2,49	-3,08
Донецька	62,79	61,78	61,09	62,13	-1,00	-0,70	1,04	-0,66
Житомирська	54,59	50,43	47,59	44,49	-4,16	-2,85	-3,10	-10,10
Закарпатська	52,02	41,59	45,59	44,25	-10,43	4,00	-1,35	-7,78

Закінчення таблиці 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Запорізька	62,57	58,30	59,94	57,26	-4,26	1,63	-2,68	-5,31
Івано-Франківська	62,86	52,86	51,70	50,48	-10,01	-1,16	-1,22	-12,38
Київська	35,06	32,56	33,35	31,18	-2,50	0,79	-2,17	-3,88
Кіровоградська	50,26	50,86	49,80	43,78	0,60	-1,06	-6,02	-6,48
Луганська	66,96	62,83	57,43	60,31	-4,12	-5,40	2,88	-6,65
Львівська	46,36	40,80	40,44	38,17	-5,56	-0,36	-2,27	-8,18
Миколаївська	29,08	22,11	22,22	20,93	-6,97	0,11	-1,28	-8,15
Одеська	25,60	21,68	22,13	21,15	-3,92	0,45	-0,98	-4,44
Полтавська	68,62	71,34	70,01	68,73	2,72	-1,33	-1,28	0,11
Рівненська	50,58	49,06	50,23	53,14	-1,52	1,17	2,91	2,56
Сумська	59,49	56,52	53,15	54,54	-2,98	-3,36	1,39	-4,96
Тернопільська	37,23	31,57	30,33	32,85	-5,65	-1,24	2,51	-4,38
Харківська	41,09	41,20	45,13	43,19	0,11	3,93	-1,94	2,10
Херсонська	31,33	30,62	24,30	27,42	-0,71	-6,32	3,12	-3,90
Хмельницька	38,82	36,87	32,97	26,28	-1,95	-3,91	-6,68	-12,54
Черкаська	42,27	39,29	37,02	37,69	-2,98	-2,27	0,67	-4,58
Чернівецька	49,26	43,60	37,96	35,97	-5,66	-5,64	-1,99	-13,28
Чернігівська	43,56	41,10	39,43	30,22	-2,46	-1,67	-9,21	-13,34

Джерело. Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України [5] і Євростату [6].

Із-поміж регіонів України найбільше зниження (>10 %) частки промисловості в експорті ВДВ відбулось у Хмельницькій, Чернігівській, Чернівецькій, Івано-Франківській і Житомирській областях. Водночас у Харківській та Волинській областях значення цього показника у 2015 р., порівняно з 2012-м, збільшилось, відповідно, на 2,1 в. п. й 1,13 в. п. Лідерами в Україні за часткою промисловості в експорті ВДВ усіх ВЕД із 2013 р. є високоіндустріальні регіони (Полтавська, Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Запорізька і Сумська області). Поступове нарощення експортного потенціалу промисловості Рівненської області дало їй змогу у 2015 р. піднятися у рейтингу до 7-го місця (із 10-го упродовж 2012–2013 рр.). Натомість Івано-Франківська область опустилась до 8-го місця із 4-го у 2012-му. В Одеській і Миколаївській областях (регіонах із найменшою часткою промисловості в експорті ВДВ) у 2015 р. продовжилося тенденційне зниження значень цього показника.

Загальний рівень конкурентоспроможності промислового сектору економіки відображає комплексний показник структурних переваг, який визначається за формулою (1). Значення цього коефіцієнта у ЄС-28 упродовж аналізованого періоду було майже незмінним, але у 2015 р., порівняно з попереднім, зросло на 0,009 пункту (табл. 5). Натомість в Україні цей показник щорічно демонстрував коливання, а у 2015 р. знизився на 0,018 пункту. У підсумку, розрив між рівнями конкурентоспроможності промисловості збільшився до 0,036 пункту на користь ЄС-28. Як наслідок, Україна у 2015 р. опустилася до 20-го місця (проти 14-го у 2014-му) серед держав-членів Європейського Союзу за показником структурних переваг промисловості. Таке зниження позицій промислового сектору національної економіки пояснюється, передусім, скороченням частки останнього в експорті ВДВ усіх ВЕД.

Таблиця 5

Коефіцієнт структурних переваг промисловості

Регіон	Частка одиниці				Абсолютне відхилення (+; -)			
	2012	2013	2014	2015	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2015–2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЄС-28	0,253	0,254	0,254	0,263	0,001	0,000	0,009	0,010
Україна	0,251	0,234	0,245	0,227	-0,017	0,011	-0,018	-0,024
Вінницька	0,228	0,205	0,201	0,224	-0,023	-0,004	0,023	-0,004
Волинська	0,231	0,169	0,193	0,254	-0,062	0,025	0,061	0,023
Дніпропетровська	0,535	0,522	0,528	0,495	-0,013	0,006	-0,033	-0,039
Донецька	0,420	0,405	0,399	0,432	-0,016	-0,006	0,033	0,011
Житомирська	0,341	0,297	0,293	0,250	-0,044	-0,005	-0,043	-0,092

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Закарпатська	0,286	0,214	0,240	0,236	-0,072	0,026	-0,005	-0,050
Запорізька	0,428	0,368	0,394	0,371	-0,059	0,026	-0,023	-0,057
Івано-Франківська	0,448	0,377	0,373	0,358	-0,071	-0,003	-0,015	-0,090
Київська	0,198	0,181	0,189	0,176	-0,017	0,009	-0,013	-0,022
Кіровоградська	0,295	0,287	0,288	0,267	-0,009	0,001	-0,021	-0,028
Луганська	0,469	0,415	0,355	0,396	-0,054	-0,060	0,040	-0,074
Львівська	0,261	0,228	0,233	0,219	-0,033	0,005	-0,014	-0,042
Миколаївська	0,168	0,126	0,128	0,119	-0,043	0,002	-0,008	-0,049
Одеська	0,129	0,110	0,121	0,114	-0,019	0,011	-0,007	-0,015
Полтавська	0,507	0,556	0,574	0,571	0,048	0,019	-0,003	0,064
Рівненська	0,319	0,303	0,319	0,348	-0,016	0,015	0,029	0,028
Сумська	0,393	0,360	0,348	0,390	-0,032	-0,012	0,042	-0,003
Тернопільська	0,197	0,162	0,161	0,189	-0,034	-0,001	0,027	-0,008
Харківська	0,225	0,234	0,275	0,275	0,009	0,041	0,001	0,050
Херсонська	0,171	0,153	0,126	0,144	-0,018	-0,027	0,017	-0,028
Хмельницька	0,230	0,199	0,187	0,149	-0,032	-0,011	-0,038	-0,081
Черкаська	0,233	0,212	0,214	0,234	-0,021	0,002	0,021	0,001
Чернівецька	0,276	0,221	0,198	0,196	-0,055	-0,023	-0,002	-0,080
Чернігівська	0,297	0,264	0,268	0,200	-0,032	0,003	-0,068	-0,097

Джерело. Авторські розрахунки за даними таблиць 1–4.

У 2015 р., порівняно з попереднім, зростання коефіцієнта структурних переваг відбулось у 10-ти регіонах України. Найбільше значення цього показника із 2013 р. зберігається в Полтавській області, промисловий сектор економіки якої демонструє водночас і найвищу зовнішню та внутрішню ефективність із-поміж усіх регіонів України. Так, зокрема, займаючи 4-те місце за часткою промисловості у випуску та 2-ге – за часткою промисловості у ВДВ, Полтавська область упродовж 2013–2015 рр. була незмінним лідером за часткою ВДВ у випуску промисловості й часткою промисловості в експорті ВДВ. Водночас ця область займала 5-те місце за обсягом випуску промисловості, 3-те – за обсягом створеної промисловим сектором її економіки доданої вартості та 4-те – за обсягом експорту ВДВ промисловості й обсягом експорту промислової продукції.

Висока ефективність промисловості Полтавської області пояснюється найбільшою (із-поміж регіонів України) у її структурі часткою добувної промисловості та розроблення кар'єрів (зокрема газовидобування), для якої характерна найвища (>50 %) серед видів промислової діяльності частка ВДВ у випуску [4]. Подібна ситуація була в Кіровоградській і Луганській областях. Натомість Запорізька область, зайнявши у 2015 р. 1-ше місце серед регіонів України за рівнем індустріалізації економіки, 3-те місце (із 2013 р.) за випуском промисловості, експортом ВДВ промисловості та експортом промислової продукції і 4-те – за обсягом ВДВ промисловості, була аутсайдером за показником ефективності. Останнє зумовлено великою часткою переробної промисловості (79,57 %) у структурі промислового сектору економіки цієї області. Загалом найменша (<20 %) серед видів промислової діяльності частка ВДВ у випуску переробних виробництв в Україні (проти ≈30 % у ЄС-28) спричинена їх специфікою, яка полягає в присутності значних (70÷80 %) сировинно-матеріальних та енергетичних витрат у структурі собівартості продукції переробної промисловості.

Висновки. Результати проведених розрахунків засвідчили, що національна економіка належить до індустріального типу, оскільки Україна займає 5-те місце за часткою промисловості у випуску (після Ірландії, Словаччини, Чехії й Угорщини). Вітчизняна промисловість є експортоорієнтованою, але низькоефективною – 28-ме місце серед країн Європейського Союзу за часткою ВДВ у випуску. Як наслідок, у 2015 році Україна була лише 19-ю за обсягом випуску промисловості (13-ю у 2013-му), поступаючись за цим абсолютним показником лідеру серед держав-членів ЄС – Німеччині – у понад 30 разів. Така ситуація спричинена домінуванням в українському експорті сировинних позицій, ціна на які безпосередньо залежить від кон'юнктури на світовому ринку. Її погіршення в період фінансової кризи призвело до зменшення надходжень валютної виручки, що спричинило девальвацію національної валюти. Як результат, Україна втратила позиції серед країн Європейського Союзу за абсолютними

показниками функціонування промисловості у вартісному виразі. Аналогічний аналіз, проведений у розрізі регіонів України, засвідчив найефективніше функціонування промислових секторів Полтавської й Сумської областей. Серед областей Західного регіону найвищі значення структурних показників промисловості, зокрема частки ВДВ у випуску, демонструють Івано-Франківська та Рівненська області, а абсолютних показників – Львівська.

Забезпечення конкурентності вітчизняної промисловості, зокрема серед держав-членів ЄС, неможливе без розв'язання ключової для України проблеми – зменшення витратності переробних виробництв. Для цього потрібне задіяння низки організаційно-економічних механізмів на різних управлінських рівнях (мезо- й мікро-). Одним із таких механізмів є оптимізація форм організації виробництва (концентрації та спеціалізації), яка передбачає *вдосконалення схем розміщення та взаємодії промислових підприємств*. Це може відбуватися за допомогою концентрації випуску на різних підприємствах технологічно однорідної продукції, тобто виробів, які володіють такими технічними особливостями, що допускають використання визначених технологічних методів організації виробництва й основних виробничих фондів. Така організація виробництва (яка передбачає створення уніфікованої та стандартизованої продукції, освоєння нових технологічних процесів на основі впровадження мало- чи безвідходних технологій) здатна забезпечити приріст обсягів виробництва і водночас зниження собівартості промислової продукції внаслідок ефективнішого використання виробничо-фінансових ресурсів групою підприємств.

Ще одним механізмом зниження витратності виробництва є *вдосконалення управління матеріальними потоками*, яке полягає в оптимальному поєднанні форм постачання, тобто у визначенні таких обсягів поставок, які супроводжуються мінімальними витратами, з урахуванням внутрішніх переміщень вантажопотоків на промислових підприємствах. Необхідною умовою для такої оптимізації є розвиток, з одного боку, регіональних логістичних центрів і транспортної інфраструктури, а з іншого – удосконалення організації складського господарства промислових підприємств. Водночас необхідне забезпечення конкуренції в середовищі постачальників комплектуючих, сировини і матеріалів, що сприятиме зниженню цін на відповідну продукцію на внутрішньому ринку. У цих напрямках проводитимуться подальші авторські дослідження.

Джерела та література

1. Промисловість України – 2016: стан та перспективи розвитку: [наук.-аналіт. доп.] / [О. І. Амоша, І. П. Булеєв, А. І. Землянкін, Л. О. Збаразська, Ю. М. Харазішвілі та ін.]; Ін-т економіки пром. НАН України. Київ, 2017. 120 с. URL: http://iep.com.ua/publ/informacijni_resursi/naukovi_dopovidi/promislovisht_ukrajini_2016_stan_ta_perspektivi_rozvitku/2-1-0-95
2. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: економічні виклики та нові можливості: наукова доповідь / за ред. В. М. Гейця та Т. О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2016. 184 с.
3. Хаустова В. Є., Зінченко В. А. Сучасна промислова політика: моделі та інструменти її реалізації. *Бізнес Інформ*. 2016. – № 4. – С. 79–87.
4. Структура промислового сектора економіки України: порівняння із державами-членами ЄС і напрями оптимізації: наукове видання / [С. О. Ішук, Л. Й. Созанський]; НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього Національної академії наук України»; [наук. ред. С. О. Ішук]. Львів, 2017. 84 с.
5. Валовий регіональний продукт у 2015 році: [стат. зб.] *Офіційний сайт Державної служби статистики України*: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Валова додана вартість та дохід за галузями/національні рахунки/дані. *Офіційний сайт Євростату*: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_a64&lang=en

References

1. Amosha, O. I., Bulyeyev, I. P., Zemlyankin, A. I., Zbarazs'ka, L.O., Kharazishvili, Yu. M., & et. al. (2017). *Promyslovisht' Ukrayiny – 2016: stan ta perspektivy rozvytku* [Industry of Ukraine – 2016: the state and prospects of development] (Scientific Report). URL: http://iep.com.ua/publ/informacijni_resursi/naukovi_dopovidi/promislovisht_ukrajini_2016_stan_ta_perspektivi_rozvitku/2-1-0-95 [in Ukrainian].
2. Heyets, V. M., & Ostashko, T. O. (Eds.) (2016). *Implementatsiya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta ES: ekonomichni vyklyky ta novi mozhlyvosti* [The implementation of the Agreement about Association between Ukraine and the EU: Economic Challenges and opportunities] (Scientific report). Kyiv: Institute for Economics and Forecasting NAS of Ukraine [in Ukrainian].
3. Khaustova, V. Ye., & Zinchenko, V. A. (2016). *Suchasna promyslova polityka: modeli ta instrumenty yiyi realizatsiyi* [Contemporary Industrial Policy: Models and Tools for the Implementation]. *Business Inform*, 4, 79–87 [in Ukrainian].

- Ishchuk, S. O. (Ed.), & Sozansky, L. Y. (2017). *Struktura promyslovoho sektora ekonomiky Ukrainy: porivnyannya iz derzhavamy-chlenamy YES i napryamy optymizatsiyi* [The structure of the industrial sector of Ukraine's economy: comparison with the YES member states and optimization directions]. Lviv : Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine [in Ukrainian].
- State Statistics Service of Ukraine (2016). *Valovyy rehional'nyy produkt u 2015 rotsi* [Gross Regional Product in 2015] (Statistical collection). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
- State Statistics Service of Ukraine (2017). *Valova dodana vartist' ta dokhid za haluziyamy/ Natsional'ni rakhunky/ Dani* [Gross value added and sectoral income / national accounts / data]. Retrieved from http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_a64&lang=en [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.05.2018 р.

УДК 339.727.22

Коренюк Петро,
доктор економічних наук, професор,
Дніпровський державний технічний університет,
кафедра менеджменту організацій та адміністрування,
м. Кам'яньке, e-mail: korenyukp@gmail.com

Копил Олена,
аспірант, Дніпровський державний технічний університет,
кафедра менеджменту організацій та адміністрування;
м. Кам'янське; e-mail: kopyl794@gmail.com
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-02-56-62>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто основні підходи до визначення поняття «інвестиційна привабливість». Визначено, що «інвестиційна привабливість» – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, які сприяють або перешкоджають процесу надходження інвестицій в економіку країни на мікро-, мезо- й макрорівнях. Сформовано послідовність оцінки інвестиційної привабливості об'єктів господарювання. Виділено основні підходи для визначення інвестиційної привабливості національної економіки та розглянуто переваги й недоліки їх використання. Досліджено методи оцінки інвестиційної привабливості економіки країни. Узагальнено основні фактори, за допомогою яких можливо оцінити інвестиційну привабливість національної економіки.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, оцінка інвестиційної привабливості, національна економіка, макрорівень, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна безпека, економічне зростання.

Коренюк Петр,
доктор экономических наук, профессор,
Днепропетровский государственный технический университет,
кафедра менеджмента организаций и администрирования;
г. Каменское; e-mail: korenyukp@gmail.com

Копыл Елена,
аспирант, Днепропетровский государственный технический университет
кафедра менеджмента организаций и администрирования;
г. Каменское; e-mail: korenyukp@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНОСТЬ И МЕТОДИКА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье рассмотрены основные подходы к определению понятия «инвестиционная привлекательность». Определяется, что «инвестиционная привлекательность» – это совокупность объективных и субъективных условий, которые способствуют или препятствуют процессу поступления инвестиций в экономику страны на микро-, мезо- и макроуровнях. Сформу-